

- A környezetvédelmi kommunikációt Bős-Nagymaros óta uralja a demagógia, az álligazságoknak és féligazságoknak a gátlástalan használata. A cél szentesíti az eszközt elv alkalmazása.
- A környezetvédelmi kommunikáció nem hangsúlyozza eléggé a környezetvédelem hosszú távú társadalmi előnyeit és ebben az egyén felelősségét pl. Ápolt ország alapja a külföldi turizmusnak. A hulladék komplex feldolgozása és hasznosítása csökkenti az ország külső függőségét (energia, nyersanyag), munkahelyeket teremt, javítja a környezet ápoltságát, mérsékli a globális károk kifejlődését.
- A kommunikáció nem hangsúlyozza eléggé, hogy a korszerű környezetvédelmi bevezetések (pl. a korszerű veszélyes hulladékegyesítők, épületek szellőztetési és fűtési rendszerei, hulladék feldolgozók stb.) a high tech csúcsai, szemben a hulladék tömeget termelő rendszerekkel.
- A magyar társadalom a kereskedelmi marketing nyomása alatt áll és nem kielégítő környezetvédelmi felkészültsége miatt nagyon jól manipulálható.

3. Környezetvédelmi szabályozás

Lépést tart az élenjáró országok gyakorlatával, de a végrehajtás, a követelmények betartatása terén rendkívül alacsony hatékonyságú (pl. a parlagfü probléma, szennyvíz szikkasztás, vagy illegális hulladék elhelyezés kérdése stb.). Ezáltal magára hagyja a környezet ápoltságát, védelmét szorgalmazó társadalmi rétegeket. Sokkal inkább a feladatok lekönnyítését jelenti, mint hatékony eszközt.

A szabályozás és főleg annak végrehajtása a nagy gazdasági egységekre koncentrál és nem képes követni a kis gazdasági egységek környezeti hatását. A szabályozás nem tudja elérni, hogy a gazdasági döntések során a társadalmi költséget kellő súllyal vegyék figyelembe.

4. Természetvédelem

A legtöbb és legszélsőségesebb hatású ellentmondások itt találhatók.

DR. BUDAY-SÁNTHA ATTILA: VIDÉKFEJLESZTÉS

Vitaanyag

1. Bevezetés

Húsz év telt el a rendszerváltás óta, ami több, mint a két világháború közötti időszak. Ez alatt az egész vidék jelentősen polarizálódott és gazdasági és szociális téren egyaránt túlsúlyba kerültek a negatív folyamatok. Határozott fejlődés jelei csak a városi gazdaságba integrálódó (főleg szuburbánus) térségekben figyelhető meg, míg a vidék nagy része az agrárgazdasággal együtt nem tudott új fejlődési pályára állni. A felhasznált fejlesztési források gazdasági hatása nem látható, legfeljebb részben az infrastruktúra hiányosságait pótolták, illetve a települések közterületének és középületeinek állapotát javították. Különösen nehéz helyzetbe vannak a saját bevétellel nem rendelkező települések önkormányzatai.

A fejlesztés minden területén kulcskérdés a koncentráció és együttműködés, ami egyben a résztvevők önkorlátozását is jelenti. Egyaránt hiba a koncentráció minden áron való kikényszerítése és a koncentrációs folyamatok gátlása.

2. A vidékhelyzete

Helyzetet meghatározza:

- Történelmi örökség – agrártermelésből megélni kívánó népességtöbbslet.
Ok: a városi és ipari fejlődés megkésetttségéből és jellegéből adódik. (Túlzottan nehézipari jellegű és városokra és nyersanyag forrásokra koncentrálódott).
- Rendszerváltás hatása
A mezőgazdasági nagyüzemek, valamint a hiánygazdaság viszonyai között létrejött vidéki ipar felszámolásával megszűnt a vidék gazdasági bázisa és a nagyüzemek felszámolásával az a gazdasági háttérrel rendelkező szervező erő (amit a nagyüzemekben koncentráldott értelmiség jelentett), amely a helyi viszonyoknak megfelelő fejlesztéseket végre tudta volna hajtani.
- Alacsony hatékonyságú fejlesztések (településeken és az agrárgazdaságban egyaránt).
- Földbérleti rendszerrel a vidéki jövedelem kiszivattyúzása. Következmény:
  - ✓ súlyos munkahely hiány
  - ✓ alulfoglalkoztatottság - munkanélküliség
  - ✓ jövedelem hiány
  - ✓ képzettebbek, fiatalok elköltöznek – elöregedés
  - ✓ önszerveződés hiánya
  - ✓ kiszolgáltatottság
  - ✓ közbiztonság hiánya
  - ✓ jövőkép hiánya.

2. Milyenvidéket akarunk?

- Röviden: élhető, munkás (legyen munkahely), a természeti és kulturális értékek őrzője önérték-érvényesítő.
- A korszerű vidék jellemzői:
  - ✓ Biztos a gazdasági bázisa.
  - ✓ Helyi, elkötelezett értelmiséggel rendelkezik.
  - ✓ A lakosság magáénak érzi, ismeri és óvja a helyi természeti, építészeti és kultúrtörténeti értékeit.
  - ✓ A fejlesztéseknél a térségi szemlélet érvényesül és azt nagy fokú együttműködés támasztja alá.
  - ✓ A mindennapi élet jellemzője a nyugalom és a biztonság.
  - ✓ A társadalom elismeri a garantált minőséget előállító élelmiszertermelésnek, a kultúrtájnak és a természeti és néprajzi értékeknek a jelentőségét és támogatást nyújt annak fejlesztéséhez, megőrzéséhez.
  - ✓ Az emberek a kor által elvárt színvonalú lakó- és települési környezetben élnek.
  - ✓ A helyi közösségek képesek az érdekeik megfogalmazására és annak közös érvényesítésére (önszerveződés).

3. A megoldás

- Munkahelyteremtés (diverzifikáció támogatása).
- Mobilitás és információ szerzés infrastrukturális feltételeinek (vidéki úthálózat, közlekedés, internet) a megteremtése.
- Oktatás, képzés (rurális térségekre koncentráció speciális felnőtt és ifjúsági képzés)
- Az állam határozottabb részvétele a fejlesztés és irányítás minden területén.
- Vidékgazdaság lehet:
  - ✓ Közvetlenül a városi gazdasághoz integrálódó (munkahely a város, lakhely a vidék)
  - ✓ Helyi erőforrásokra támaszkodó
  - ✓ közvetett városi integráció (város, a városi népesség a piac pl. mezőgazdaság, építőanyag-termelés, vidéki turizmus, biomassza energiatermelés)
  - ✓ helyi igények (pl. falusi fűtőművek) kielégítése.

A kettő földrajzi helyzettől és adottságtól függő kombinációja jelentheti a megoldást.

- Vidéki erőforrások: föld, felszíni és felszín alatti vizek, erdők, táj, ásványi kincsek.
  - ✓ Föld: alacsony színvonalon hasznosított. Alacsonyak a hozamok, sok a nem hasznosított terület (kb. 1 millió ha). A mezőgazdaság egy extenzív irányú fejlődési pályára állt át.
  - ✓ A mezőgazdaság és az erdőgazdaság a vidék legadekvátabb termelési ága – nem kerülhető meg.

Gond: a termelés alacsony hatékonysága. Okok:

- ✓ Szétaprózott termelés, alacsony hatékonyságú fejlesztés (versenyképtelen méretű állattartó telepek, feldolgozók, túlgépesítés)
- ✓ Növénytermesztés terményeinek elsődleges feldolgozásának a hiánya, az állattenyésztés leépítése, a kertészeti ágazat visszaszorulása, piaci előkészítés, biomassza energiatermelés hiánya.

Megoldás:

- A mezőgazdaságot versenyképes állapotba kell hozni. Ennek egyik feltétele a koncentráció (szövetkezés is). Jelenleg 2000 gazdasági társaság kezelésében az állattalomány 70%-a és ők valósítják meg a biogáz, pellet stb. üzemeket is.
- Nagy ütemű erdőtelepítés – beleértve az energiaerdőket is.
- Többcélú víztározók létesítése (turizmus).
- Munkahely teremtés:
- Versenyképes munkahelyek a mezőgazdaságban.
- Állattenyésztés fejlesztése, a kertészeti és mezőgazdasági termékek elsődleges feldolgozása.
- Biomassza energiatermelés – erdők (mézelő-, energiatermelő-), energiaültetvények (pl. energianád, energiafű stb.) létesítése; biobrikett-előállítás.
- Helyi fűtőművek létesítése.
- Megfelelő adottság esetén turizmus (vidéki, bor-, horgász-vadász stb.)
- Helyi nyersanyagforrások kiaknázása (tőzeg, agyag, homok, kavics, kő stb.)
- Helyi ipari és szolgáltató üzemek (?)
- A munkahelyeknek csak lassú helyi növelésére lehet számítani, átütő megoldásra nincs lehetőség.
- Népesség mobilitása – Információ ellátása.

- Falusi összekötő, zsáktelepüléseket feltáró utak létesítése.
- Városi foglalkoztatáshoz, szolgáltatáshoz igazodó közlekedés.
- Városok fogadóképességének növelése (bérlakások).
- Oktatás – képzés – vidéki értelmiség megteremtése az ingázó értelmiség helyett.
  - ✓ Vidéki oktatási központok kialakítása, tanári szolgálati lakásokkal.
  - ✓ Oktatási központok tanárállománya megoldja az egyes települések, sport és kulturális irányítását.
  - ✓ Többcélú faluház minden településen – öregek napközi otthona – fiatalok iskolán kívüli foglalkoztatása, felnőtt lakosság közösségi szervezése (dalkör, táncsoport, sport stb.)
  - ✓ Kistérségi fejlesztési és tanácsadási központok létesítése, fejlesztése szakértelmiséggel.
- A vidék szociális feszültségeinek enyhítése. Megoldás:
  - ✓ Munkahelyteremtés
  - ✓ Felnőtt szakképzés
  - ✓ Fiatalok képzésének minden eszközzel való elősegítése
  - ✓ Fokozott közbiztonság.

Szükségesnek tartjuk a vidéki települések önállóságának a megőrzését, de szükség van a kezdeményező készségük erősítésére.

A vidékfejlesztés nehezen megoldható kérdése, hogy a helyi bevételekkel nem rendelkező kistépülések önkormányzatai nem rendelkeznek fejlesztési forrásokkal, sokszor még a szükséges önerő mértékéig sem.

DR. FARAGÓ LÁSZLÓ: TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS

Vitaanyag

(1) Magyarországon az elmúlt húsz évben sem a szakmai körök (tudomány, oktatás), sem az egymást váltó kormányok nem foglalkoztak súlyának megfelelően a település- és településhálózat-fejlesztéssel. Mindkét szféra figyelmébe elsősorban a regionalizmusra és vidékfejlesztésre irányult. Sokakban az a téves nézet alakult ki, hogy a településfejlesztés, a városfejlesztés nem része a területfejlesztésnek, inkább az „önkormányzatiság” terebélyesedésébe tartozik. Így e területnek nem volt, és mind a mai napig nincs igazi gazdája. Ez a településközi együttműködések gyengülésével, a hálózatosodás hiányával párosult. A városok befelé fordultak, elsősorban saját gondjaikkal foglalkoztak és kevesebb figyelem irányult térségükre.

A nagyvárosok, a metropolisz-régiók növekvő szerepe

(2) A nagyvárosokba koncentrálódik a népesség, a tőke, a tudás, az információ stb. A metropolisz-régiókban az országos átlagot meghaladó az egy főre jutó GDP (az OECD 78 metropolisz-régiójából 65-ben) és a növekedési ráta. Az agglomerációs gazdaságok további növekedési potenciálja sokkal nagyobb, mint a kis- és közepes városoké, ezek képesek csak a méretgazdaságosság és a sokféleség előnyeit egyaránt kihasználni. A globalizáció és a koncentráció megállíthatatlan, így az urbanizáció folytatódása, a nagyvárosok, pontosabban a nagyvárosi régiók (funkcionális térségek) további növekedése prognosztizálható. Az